

Slim financieren duurzame energie

Afwegingskader bij het kiezen van instrumenten voor financiering van duurzame energie

Interprovinciaal Overleg

Voorwoord

Euro's zijn vaak de sleutel om projecten voor de opwekking van duurzame energie of energiebesparing op gang te krijgen.

Het Interprovinciaal Overleg (IPO) is in 2009 gestart met het project 'Slim financieren'. Provincies hebben samen met bedrijven en gemeenten gewerkt aan een aanpak voor het inzetten van de juiste instrumenten, gericht op de financiering van energieprojecten. Het gaat dan met name om projecten waarvan het rendement te laag, te laat of te riskant is om financiering volledig op de markt te verkrijgen. Door inzet van publieke financiering kunnen burgers en bedrijven meer en betere energieprojecten realiseren. Die projecten zijn hard nodig om de overheidsdoelstellingen voor energie en klimaat te halen.

Deze IPO brochure en de onderliggende website www.ipo.nl/slimfinancieren bundelen de ervaring van de afgelopen jaren en bieden een overzicht van de mogelijkheden. De afweging tussen instrumenten loopt niet via een beslisboom of een 'belastingformulier' waar automatisch hét instrument uitrolt voor elk soort energieproject of -techniek. De keuze voor een aanpak wordt besproken aan de hand van vier concrete stappen. De uiteindelijke beslissing blijft maatwerk. Daarom willen we met inspirerende voorbeelden duidelijk maken wat in de praktijk mogelijk is. Op de website staan de stappen verder uitgewerkt en kunt u zelf ook uw eigen voorbeelden toevoegen om anderen te inspireren.

De brochure richt zich in eerste instantie op de overheid. Daarnaast zijn veel andere partijen bij energieprojecten betrokken zoals ondernemers, burgers en financiers. Het IPO wil met het afwegingskader ook deze partijen dichterbij elkaar brengen. Voor hen biedt het afwegingskader een inzicht in hoe overheden handelen. Voor de overheid helpt het afwegingskader om te denken vanuit het perspectief van bijvoorbeeld de ondernemer of de financier. De overheid kan daarmee invulling geven aan haar rol als maatschappelijk ondernemer. Op deze wijze leren de partijen 'elkaars taal' beter begrijpen en kan er meer aandacht komen voor de daadwerkelijke realisatie van energieprojecten.

Wij wensen u veel succes bij de toepassing van dit afwegingskader in uw provincie!

Theo Rietkerk

Lid van het IPO Bestuur

Gedeputeerde provincie Overijssel

Afwegingskader

Stap 1: Bepalen van energiedoelstellingen

Een duidelijke visie voor u als overheid is onontbeerlijk bij het bereiken van de energiedoelstellingen. Welk resultaat wilt u behalen? Pas als u dat duidelijk voor ogen hebt, kan het juiste instrument worden gekozen. Het instrument is slechts een middel om uw doelen te bereiken. Het vaststellen van uw visie en doelstelling vraagt daarbij om een brede blik. Kijk niet alleen naar energiebesparing, maar naar het geheel. Bijvoorbeeld de samenhang met ruimtelijke ordening en wat het de werkgelegenheid oplevert. Het uiteindelijke doel is daarbij de transitie naar een regionale economie die minder afhankelijk is van grijze energie. De uitwerking van deze eerste stap vindt u op www.ipo.nl/slimfinancieren

Voorbeelden

De integrale aanpak is terug te zien bij de centrale thema's waar provincies zich aan verbinden. De subsidieregeling van de provincie Fryslân voor besparing in de gebouwde omgeving verenigt de thema's bouw, duurzaamheid en werkgelegenheid. Dit zet Fryslân als duurzame provincie op de kaart.

Flevoland profileert zichzelf met recht als 'de windprovincie'. Hierbij investeert de provincie niet alleen in vermogen qua energieopwekking, maar zoekt ze ook nadrukkelijk innovaties op. Zowel in techniek (verbetering van windmolens) als in structurering (oprichting 'windbank' voor clustering van rechten, saneren van kleine molens en concentratie in grote parken).

De provincie Noord-Brabant legt een directe relatie tussen haar ambities voor duurzame energie en de inrichting van een technologie cluster rondom Eindhoven. Uitblinken in kennis en techniek rondom zonne-energie heeft een stevige plaats gekregen in de innovatie agenda van Noord Brabant.

Overigens slaagt het streven naar integraliteit niet altijd. De RO agenda biedt niet altijd de ruimte voor duurzame ondernemers (wind, biomassa). Het inkoop- en aanbestedingsbeleid is nog niet consequent gericht op het lanceren van innovatieve en duurzame projecten. Budgetten en kasritme zitten in de weg. Het startpunt moet het besef zijn dat duurzame energievoorziening bij uitstek een terugkerend onderdeel is. Ook op 'andere' beleidsterreinen om de doelstellingen effectief binnen bereik te krijgen.

Stap 2: De vorming van het energieproject

Voor het realiseren van de energiedoelstellingen zijn projecten nodig. Hierbij zijn meerdere partijen betrokken waarbij het initiatief vaak bij een ondernemer ligt. Die komt langs bij u als provincie voor ondersteuning. Voordat u kunt beoordelen met welk instrument u de ondernemer kunt helpen moet u weten om wat voor project het gaat. De volgende vragen kunnen daarbij een rol spelen:

- Hoe ziet het project eruit? Gaat het om een apart project of is het een onderdeel van de normale bedrijfsvoering?
- Wil de provincie sturen en zo ja op welke wijze?
- Wat levert het op?
- Wat zijn de risico's en op welke manier kunnen die worden beheerst? Moet de provincie de risico's beheersen of de ondernemer?

De antwoorden op deze vragen zijn veelal uitgewerkt in een projectvoorstel of ondernemingsplan. Op www.ipo.nl/slimfinancieren wordt u door een ondernemingsplan geleid zodat u hier meer gevoel voor kunt krijgen.

Voorbeeld

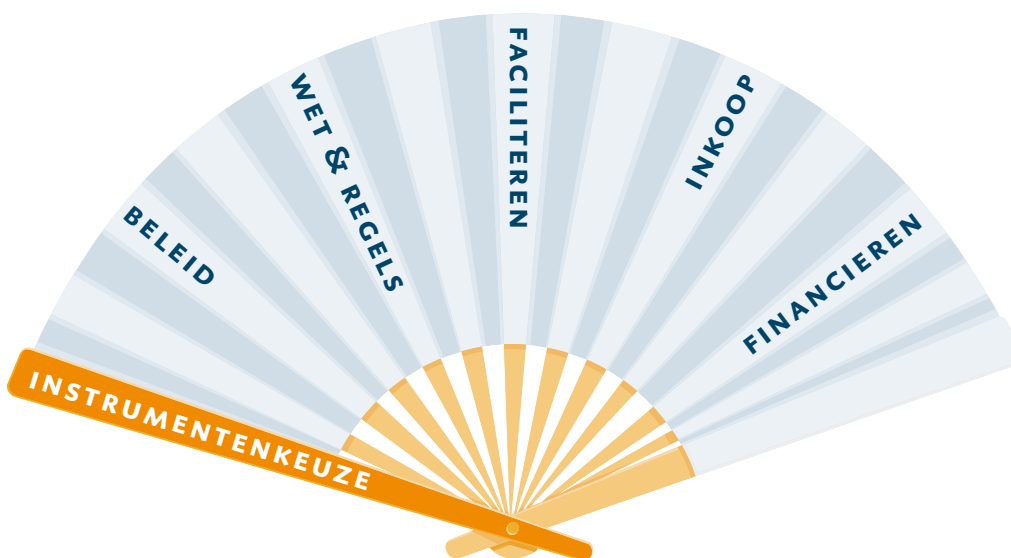
Een veelvoorkomende doelstelling voor provincies en gemeenten is het terugdringen van de CO₂ uitstoot. Eén van de mogelijkheden om deze doelstelling te bereiken is energiebesparing in bestaande bouw. De provincie Utrecht heeft gekozen om Verenigingen van Eigenaren (VVE) te stimuleren om energiebesparing in flatgebouwen te realiseren. Op deze manier kan in één klap energiebesparing in meerdere woningen worden bewerkstelligd. Het effect is daarmee groot.

Zo ook aan de Surinamelaan in de gemeente Amersfoort waarbij de VVE samen met de woningbouwvereniging De Alliantie wilde investeren in energiebesparing van vijf appartementencomplexen. De investeringen waren daarbij onderdeel van een totaal renovatiepakket. Het 'energieproject' bestond dus deels uit de normale activiteiten van de VVE. De provincie en de gemeente konden de VVE helpen met procesgeld dat gebruikt werd om de leden van de VVE te mobiliseren. De financiering bleek lastig vanwege specifieke VVE-risico's. De provincie moest daarom ook inzicht krijgen in de specifieke regels van de VVE. Om de bank over te halen de VVE te financieren kon de provincie Utrecht helpen door het kredietrisico via het Garantiefonds Energie over te nemen. Voor de Rabobank Amersfoort gaf dit voldoende zekerheid om het project te financieren waardoor de energiebesparing uiteindelijk is gerealiseerd.

Stap 3: Instrumentenkeuze

Als duidelijk is welke keuzes de provincie zelf heeft gemaakt (stap 1) en welke projecten moeten worden opgezet om de doelstellingen te behalen (stap 2) kan een keuze voor een instrument worden gemaakt. De provincie kan daarbij kiezen uit een waaier van instrumenten:

Voorbeeld

De Provincie Overijssel heeft haar energiedoelstelling verwoord in het Programma Energiepact. Voor het realiseren van haar doelstelling wil de provincie projecten stimuleren voor energiebesparing en duurzame opwekking van energie. De provincie ziet daarbij aardwarmte als een kansrijke bron voor duurzame energie. Samen met de Gemeente Kampen en het bedrijfsleven is een energieproject ontwikkeld in de Koekoekspolder waarbij het energieproject is ondergebracht in een aparte rechtspersoon. Het project sloot tevens aan bij de landbouw- en werkgelegenheidsdoelstelling van de provincie en droeg dus bij een integrale doelstelling. De provincie heeft allereerst bijgedragen door capaciteit en expertise, haalbaarheidsonderzoeken te financieren en de opsporingsvergunning te verkrijgen. Daarnaast speelde de provincie een belangrijke rol bij het afdekken van risico's.

Zo was er een kans op een misboring met een maximaal risico van ca 6.5 miljoen.

De totale investering van het project, inclusief de aanpassing in de kas is ca € 10 miljoen. Dit risico is deels door de provincie afgedekt. Daarnaast heeft de provincie een lening van 4,5 miljoen verstrekt aan de tuinders. Op deze wijze heeft de provincie een mix van verschillende instrumenten ingezet om het project daadwerkelijk te realiseren.

Stap 4: Wijze van financiering

Als laatste stap komt de financiering van energieprojecten aan bod. Zonder geld, geen energieproject. De wijze van financiering is van een aantal zaken afhankelijk, zoals de vorm van het project (zelfstandig project of onderdeel van de reguliere bedrijfsvoering) en de verwachte opbrengsten en risico's. Zie ook stap 2.

Er zijn verschillende partijen die geld hebben om financiering te kunnen verlenen. De overheid is daar één van. De makkelijkste manier voor een overheid om een project te financieren is een subsidie. Nadeel is dan dat het geld slechts eenmalig kan worden ingezet. De uitdaging bij 'Slim financieren' is om uw doelstellingen te bereiken waarbij u de meeste waar voor uw geld krijgt. De beste deal voor de belastingbetaler. Dit kan op een aantal manieren. Op www.ipo.nl/slimfinancieren staat uitgebreid hoe.

Voorbeeld

De Provincie Limburg heeft in 2009 het 'Innovatiefonds provincie Limburg B.V.' opgericht. Het fonds is bedoeld om het innovatieve MKB in de provincie te helpen. Het gaat dan om het stimuleren van vernieuwingen, maar ook om innovatieve bedrijven die het nu in crisistijd moeilijk hebben. Het fonds heeft een totale omvang van € 20 miljoen. Vanuit het fonds worden verschillende financiële instrumenten ingezet. Bijvoorbeeld leningen, garanties, maar ook risicokapitaal in de vorm van aandelen. Daarnaast is er – in beperkte mate – subsidiemogelijkheid. De investeringen die in aanmerking komen hebben een beperkte looptijd van maximaal 5 jaar en bedragen ongeveer € 1 miljoen. Vanuit het fonds zijn al verschillende MKB'ers ondersteund die innovatieve projecten hebben opgezet. Ook op het gebied van milieu en energie. Zo heeft via het fonds een veelbelovende nieuwkomer op het gebied van geavanceerde zontechnologie zijn bedrijf verder kunnen ontwikkelen. Met het fonds heeft de provincie dus nadrukkelijk gekozen voor het inzetten van verschillende financiële instrumenten.

Meer weten?

Peter van Asperen, Haute Equipe, Peter.vanAsperen@haute-equipe.nl

Sieta de Vries, provincie Utrecht, Sieta.de.Vries@provincie-utrecht.nl

Marten van der Gaag, IPO, mvdgaag@ipo.nl

Op www.ipo.nl/slimfinancieren treft u actuele voorbeelden aan als illustratie van verschillende afwegingen voor slim financieren van duurzame energie.

Deze publicatie is onderdeel van de serie 'Slim financieren duurzame energie'.

Tot nu toe verschenen:

1. Zo doe je dat
2. Kort woordenboek
3. Handleiding voor lening- en garantiefondsen
4. Afwegingskader bij het kiezen van instrumenten voor financiering van duurzame energie

Dit is een uitgave van het
Interprovinciaal Overleg (IPO)
Postbus 16107
2500 BC Den Haag
Telefoon 070 888 12 12
Fax 070 888 12 80
www.ipo.nl/slimfinanciering

Tekst
Peter van Asperen, Haute Equipe
Josine Boven, BovenGewoon Communicatie
IPO-publicatienummer
297
Ontwerp
Haagsblauw, Den Haag

Den Haag, oktober 2011

Deze publicatie kwam tot stand in samenwerking met de provincie Utrecht.
De publicatie is een onderdeel van de serie 'Slim financieren duurzame energie'.

Tot nu toe verschenen:

1. Zo doe je dat
2. Kort woordenboek
3. Handleiding voor lening- en garantiefondsen
4. Afwegingskader bij het kiezen van instrumenten voor financiering van duurzame energie